

**ДР КСЕНИЈА АЈКУТ. ТУРСКИ ФОЛКЛОР. ЛАПОВО: КОЛОР ПРЕС,
2017, 184 стр.**

Монографија под називом *Турски фолклор* др Ксеније Ајкут настала је са циљем да се прикажу најзначајнији аспекти турског фолклора, који је релативно непознат домаћој академској средини. Будући да се од 2006. године предмет Турски фолклор изучава на Катедри за турски језик и књижевност Филолошког факултета у Београду, указала се потреба за једном оваквом књигом/уџбеником, која би сваком студенту како туркологije тако и других група пружила јасан увид у најважније елементе изузетно богате и комплексне области као што је турски фолклор.

Књига *Турски фолклор* подељена је на следећа поглавља: Увод у фолклористичка истраживања, Народна архитектура, Тилимарство, Турска народна музика, Турско народно позориште, Обичаји и пракса везани за животне циклусе, Народни спортови, Народно дружење и забава, Празници и свечаности, Народна веровања, Помагање и солидарност, Турска национална кухиња и Завршна реч.

У уводном делу, ауторка наводи опште одлике културе, као и одлике националне културе *пер се* чиме ствара предуслове да ову грану друштвених наука приближи и оним читаоцима који о њој имају мало или никаквог предзнања. Нарочит нагласак ставља на значај и утемељење научне фолклористике приликом учвршћивања националног идентитета савремене турске државе.

У делу који се тиче народне архитектуре указује се углавном на градњу стамбених објеката, односно кућа оријенталног типа, које су познате и присутне и на ширем подручју Балкана. Ауторка наглашава изузетан синкретизам у области архитектуре куће, будући да су присутни градитељски елементи разних цивилизација и култура са којима су селџучки номади били у контакту током сеоба. Наводећи карактеристике традиционалних стамбених објеката и градитељства у Турској, ауторка се фокусира на тип традиционалне куће из 18. и 19. века, какав је присутан у граду Сафранболу. То се може образложити чињеницом да је искључиво овај тип куће остао сачуван и на нашим просторима.

Тилимарству као веома развијеној и светски познатој форми народне радиности Ксенија Ајкут је посветила велику пажњу. Будући да је израда тепиха старија од два миленијума, а најстарији откривени тепих потиче од турских племена, кроз технике израде и симболику украса, ауторка нам даје веома корисне информације о културним и верским контактима која су имала турска племена током своје богате и бурне историје. На основу истраживања

како турских тако и западних фолклориста, ауторка износи детаљну дијахронијску поделу тепиха, наглашавајући њихов утицај на западну уметност.

Поглавље о турској народној музици садржи списак традиционалних инструмената који су употреби, али и одељке о народним плесовима и играма, као и народној ношњи која је за њих карактеристична. Читаоци се упознају са специфичностима турске музике у сфери музичких облика, као и самог тонског система, који је прилично стран западној музици. Исто тако, Ајкут успоставља везу између одређених народних игара у Турској и игара на нашим просторима, имајући у виду међусобне културне утицаје.

Једно од великих богатстава турског фолклора представља и народно позориште којем је ауторка посветила значајан део књиге. Указала је на четири правца развоја позоришта на тлу Турске. Детаљно је приказала познато позориште сенки са свим његовим могућим ликовима и сценаријима. У приказу позоришне уметности у Турској нагласак је стављен и на важну чињеницу синкретизма турског позоришта у односу на све културе са којима је долазило у контакт, преносећи тако вредности Истока на Запад.

Сви елементи неког фолклора највише се актуелизују у обичајима везаним за животне циклусе од почетка до краја живота неког члана заједнице. С обзиром да су обичаји у вези са склапањем брака најсложенији, томе је посвећен већи простор у овом поглављу. Неизоставан пратилац свих надања и очекивања везаних за реализацију активности животних циклуса су народна веровања која треба да обезбеде бољи увид у неки процес или да олакшају његову реализацију. Ауторка се одлучила, са правом, да овом елементу фолклора посвети посебно поглавље у којем је изнела главне карактеристике магијске или праксе прорицања које, иако за нашег читаоца звуче архаично и егзотично, у савременом турском друштву, без обзира на секуларност и технолошки напредак, представљају нешто што у пракси није непознато сваком члану заједнице.

У кратком поглављу о народним спортовима дат је преглед народних спортова који се практикују и данас, указујући на њихово порекло из прапостојбине Турака (рвање у уљу и рвање камила).

Вишевековна фасцинираност Запада културом Турске потиче делимично и од кохезије која влада унутар самог друштва и која није првенствено мотивисана религијским разлозима већ ослањањем на древни модел турског друштва који у модерном руху преживљава и данас. Једно поглавље монографије посвећено је народном дружењу и забави као механизмима преношења и очувања здравља једне заједнице (мушка и женска дружења). Иако помагање и солидарност стоје у уској вези са филозофијом одржавања блискости унутар заједнице, ауторка се одлучила да овој друштвеној норми посвети засебно поглавље, указујући тиме на његов изузетан значај, нарочито у руралним срединама.

Као и у осталим културама где национални и верски празници заузимају важно место у годишњем циклусу живота државе, тако су и у овој књизи они обрађени у посебном поглављу, у којем ауторка наводи све званичне верске и секуларне празнике који се славе на територији Турске, описујући и обичаје везане за њих.

Последње, али и не и мање важно поглавље, К. Ајкут је посветила турској кухињи која је једна од најбогатијих светских кухиња. Само ова тема завређује да јој се посвети цела једна књига, али је због јасности и намене ове књиге, ауторка одлучила да се фокусира на она јела и пића која су заједничка на територији целе Турске.

Турски фолклор ауторке др Ксеније Ајкут представља значајан допринос развоју турколошке науке како у Србији тако и у другим балканским земљама. Иако је намењена студентима туркологије на Филолошком факултету у Београду, ова књига на врло једноставан начин даје приказ једне веома богате традиције чији звук још увек одзвања на овим просторима. Сматрамо да је ова монографија изузетан водич за све оне који желе да упознају и разумеју богату турску културу и традицију, и да тако, истовремено открију нешто ново и блиско у вези са својом сопственом.

Саша Брадашевић

Универзитет у Београду
Филолошки факултет
Одсек за оријенталистику
sasabradasevic@hotmail.com

примљено: 28. 2. 2018.

прихваћено: 15. 8. 2018.